ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ ഉദ്ധവഗീതാസു

॥ ത്രയോദശോഽധ്യായഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

॥ ത്രയോദശോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഭഗവാനുവാച
വനം വിവിക്ഷുഃ പുത്രേഷു ഭാര്യാം ന്യസ്യ സഹൈവ വാ ।
വന ഏവ വസേച്ഛാന്തസ്തൃതീയം ഭാഗമായുഷഃ ॥ **13.1** ॥

കന്ദമൂലഫലൈർവന്യൈർമേധ്യൈർവൃത്തിം പ്രകൽപയേത് ।
വസീത വൽകലം വാസസ്തൃണപർണാജിനാനി വാ ॥ **13.2** ॥

കേശരോമനഖശ്മശ്രുമലാനി ബിഭൃയാദ് ദതഃ ।
ന ധാവേദപ്സു മജ്ജേത ത്രികാലം സ്ഥണ്ഡിലേശയഃ ॥ **13.3** ॥

ഗ്രീഷ്മേ തപ്യേത പഞ്ചാഗ്നീൻ വർഷാസ്വാസാരഷാഡ് ജലേ ।
ആകണ്ഠമഗ്നഃ ശിശിര ഏവംവൃത്തസ്തപശ്ചരേത് ॥ **13.4** ॥

അഗ്നിപക്വം സമശ്നീയാത് കാലപക്വമഥാപി വാ ।
ഉലൂഖലാശ്മകുട്ടോ വാ ദന്തോലൂഖല ഏവ വാ ॥ **13.5** ॥

സ്വയം സഞ്ചിനുയാത് സർവമാത്മനോ വൃത്തികാരണം ।
ദേശകാലബലാഭിജ്ഞോ നാദദീതാന്യദാഹൃതം ॥ **13.6** ॥

വന്യൈശ്ചരുപുരോഡാശൈർനിർവപേത് കാലചോദിതാൻ ।
ന തു ശ്രൗതേന പശുനാ മാം യജേത വനാശ്രമീ ॥ **13.7** ॥

അഗ്നിഹോത്രം ച ദർശശ്ച പൗർണമാസശ്ച പൂർവവത് ।
ചാതുർമാസ്യാനി ച മുനേരാമ്നാതാനി ച നൈഗമൈഃ ॥ **13.8** ॥

ഏവം ചീർണ്ണേന തപസാ മുനിർധമനിസന്തതഃ ।
മാം തപോമയമാരാധ്യ ഋഷിലോകാദുപൈതി മാം ॥ **13.9** ॥

യസ്ത്വേതത് കൃച്ഛ്രതശ്ചീർണം തപോ നിഃശ്രേയസം മഹത് ।
കാമായാൽപീയസേ യുഞ്ജ്യാദ് ബാലിശഃ കോഽപരസ്തതഃ ॥ **13.10** ॥

യദാസൗ നിയമേഽകൽപോ ജരയാ ജാതവേപഥുഃ ।
ആത്മൻയഗ്നീൻ സമാരോപ്യ മച്ചിത്തോഽഗ്നിം സമാവിശേത് ॥ **13.11** ॥

യദാ കർമവിപാകേഷു ലോകേഷു നിരയാത്മസു ।
വിരാഗോ ജായതേ സമ്യങ്ന്യസ്താഗ്നിഃ പ്രവ്രജേത്തതഃ ॥ **13.12** ॥

ഇഷ്ട്വാ യഥോപദേശം മാം ദത്ത്വാ സർവസ്വമൃത്വിജേ ।
അഗ്നീൻ സ്വപ്രാണ ആവേശ്യ നിരപേക്ഷഃ പരിവ്രജേത് ॥ **13.13** ॥

വിപ്രസ്യ വൈ സംൻയസതോ ദേവാ ദാരാദിരൂപിണഃ ।
വിഘ്നാൻ കുർവന്ത്യയം ഹ്യസ്മാനാക്രമ്യ സമിയാത് പരം ॥ **13.14** ॥

ബിഭൃയാച്ചേൻമുനിർവാസഃ കൗപീനാച്ഛാദനം പരം ।
ത്യക്തം ന ദണ്ഡപാത്രാഭ്യാമൻയത് കിഞ്ചിദനാപദി ॥ **13.15** ॥

ദൃഷ്ടിപൂതം ൻയസേത് പാദം വസ്ത്രപൂതം പിബേജ്ജലം ।
സത്യപൂതാം വദേദ് വാചം മനഃപൂതം സമാചരേത് ॥ **13.16** ॥

മൗനാനീഹാനിലായാമാ ദണ്ഡാ വാഗ്ദേഹചേതസാം ।
ന ഹ്യേതേ യസ്യ സന്ത്യംഗ വേണുഭിർന ഭവേദ് യതിഃ ॥ **13.17** ॥

ഭിക്ഷാം ചതുർഷു വർണേഷു വിഗർഹ്യാൻ വർജയംശ്ചരേത് ।
സപ്താഗാരാനസങ്കൢപ്താംസ്തുഷ്യേൽലബ്ധേന താവതാ ॥ **13.18** ॥

ബഹിർജലാശയം ഗത്വാ തത്രോപസ്പൃശ്യ വാഗ്യതഃ ।
വിഭജ്യ പാവിതം ശേഷം ഭുഞ്ജീതാശേഷമാഹൃതം ॥ **13.19** ॥

ഏകശ്ചരേൻമഹീമേതാം നിഃസംഗഃ സംയതേന്ദ്രിയഃ।
ആത്മക്രീഡ ആത്മരത ആത്മവാൻ സമദർശനഃ॥**13.20**॥

വിവിക്തക്ഷേമശരണോ മദ്ഭാവവിമലാശയഃ।
ആത്മാനം ചിന്തയേദേകമഭേദേന മയാ മുനിഃ॥**13.21**॥

അൻവീക്ഷേതാത്മനോ ബന്ധം മോക്ഷം ച ജ്ഞാനനിഷ്ഠയാ।
ബന്ധ ഇന്ദ്രിയവിക്ഷേപോ മോക്ഷ ഏഷാം ച സംയമഃ॥**13.22**॥

തസ്മാന്നിയമ്യ ഷഡ്വർഗം മദ്ഭാവേന ചരേൻമുനിഃ।
വിരക്തഃ ക്ഷുൽലകാമേഭ്യോ ലബ്ധ്വാഽഽത്മനി സുഖം മഹത്॥**13.23**॥

പുരഗ്രാമവ്രജാൻ സാർഥാൻ ഭിക്ഷാർഥം പ്രവിശംശ്ചരേത്।
പുൺയദേശസരിച്ഛൈലവനാശ്രമവതീം മഹീം॥**13.24**॥

വാനപ്രസ്ഥാശ്രമപദേഷ്വഭീക്ഷ്ണം ഭൈക്ഷ്യമാചരേത്।
സംസിധ്യത്യാശ്വസമ്മോഹഃ ശുദ്ധസത്ത്വഃ ശിലാന്ധസാ॥**13.25**॥

നൈതദ് വസ്തുതയാ പശ്യേദ് ദൃശ്യമാനം വിനശ്യതി।
അസക്തചിത്തോ വിരമേദിഹാമുത്ര ചികീർഷിതാത്॥**13.26**॥

യദേതദാത്മനി ജഗൻമനോവാക്പ്രാണസംഹതം।
സർവം മായേതി തർകേണ സ്വസ്ഥസ്ത്യക്ത്വാ ന തത് സ്മരേത്॥**13.27**॥

ജ്ഞാനനിഷ്ഠോ വിരക്തോ വാ മദ്ഭക്തോ വാനപേക്ഷകഃ।
സലിംഗാനാശ്രമാംസ്ത്യക്ത്വാ ചരേദവിധിഗോചരഃ॥**13.28**॥

ബുധോ ബാലകവത് ക്രീഡേത് കുശലോ ജഡവച്ചരേത്।
വദേദുൻമത്തവദ് വിദ്വാൻ ഗോചർയാം നൈഗമശ്ചരേത്॥**13.29**॥

വേദവാദരതോ ന സ്യാന്ന പാഖണ്ഡീ ന ഹൈതുകഃ।
ശുഷ്കവാദവിവാദേ ന കഞ്ചിത് പക്ഷം സമാശ്രയേത്॥**13.30**॥

നോദ്വിജേത ജനാദ് ധീരോ ജനം ചോദ്വേജയേന്ന തു ।
അതിവാദാംസ്തിതിക്ഷേത നാവമൻയേത കഞ്ചന ।
ദേഹമുദ്ദിശ്യ പശുവദ് വൈരം കുർയാന്ന കേനചിത് ॥ **13.31** ॥

ഏക ഏവ പരോ ഹ്യാത്മാ ഭൂതേഷ്വാത്മൻയവസ്ഥിതഃ ।
യഥേന്ദുരുദപാത്രേഷു ഭൂതാൻയേകാത്മകാനി ച ॥ **13.32** ॥

അലബ്ധ്വാ ന വിഷീദേത കാലേ കാലേഽശനം ക്വചിത് ।
ലബ്ധ്വാ ന ഹൃഷ്യേദ് ധൃതിമാനുഭയം ദൈവതന്ത്രിതം ॥ **13.33** ॥

ആഹാരാർഥം സമീഹേത യുക്തം തത് പ്രാണധാരണം ।
തത്ത്വം വിമൃശ്യതേ തേന തദ് വിജ്ഞായ വിമുച്യതേ ॥ **13.34** ॥

യദൃച്ഛയോപപന്നാന്നമദ്യാച്ഛ്രേഷ്ഠമുതാപരം ।
തഥാ വാസസ്തഥാ ശയ്യാം പ്രാപ്തം പ്രാപ്തം ഭജേൻമുനിഃ ॥ **13.35** ॥

ശൗചമാചമനം സ്നാനം ന തു ചോദനയാ ചരേത് ।
അൻയാംശ്ച നിയമാഞ്ജ്ഞാനീ യഥാഹം ലീലയേശ്വരഃ ॥ **13.36** ॥

ന ഹി തസ്യ വികൽപാഖ്യാ യാ ച മദ്വീക്ഷയാ ഹതാ ।
ആദേഹാന്താത് ക്വചിത് ഖ്യാതിസ്തതഃ സമ്പദ്യതേ മയാ ॥ **13.37** ॥

ദുഃഖോദർകേഷു കാമേഷു ജാതനിർവേദ ആത്മവാൻ ।
അജിജ്ഞാസിതമദ്ധർമോ ഗുരും മുനിമുപാവ്രജേത് ॥ **13.38** ॥

താവത് പരിചരേദ് ഭക്തഃ ശ്രദ്ധാവാനനസൂയകഃ ।
യാവദ് ബ്രഹ്മ വിജാനീയാൻമാമേവ ഗുരുമാദൃതഃ ॥ **13.39** ॥

യസ്ത്വസംയതഷഡ്വർഗഃ പ്രചണ്ഡേന്ദ്രിയസാരഥിഃ ।
ജ്ഞാനവൈരാഗ്യരഹിതസ്ത്രിദണ്ഡമുപജീവതി ॥ **13.40** ॥

സുരാനാത്മാനമാത്മസ്ഥം നിഹ്നുതേ മാം ച ധർമഹാ ।
അവിപക്വകഷായോഽസ്മാദമുഷ്മാച്ച വിഹീയതേ ॥ **13.41** ॥

ഭിക്ഷോർധർമഃ ശമോഽഹിംസാ തപ ഈക്ഷാ വനൗകസഃ ।
ഗൃഹിണോ ഭൂതരക്ഷേജ്യാ ദ്വിജസ്യാചാർയസേവനം ॥ **13.42** ॥

ബ്രഹ്മചർയം തപഃ ശൗചം സന്തോഷോ ഭൂതസൗഹൃദം ।
ഗൃഹസ്ഥസ്യാപ്യൃതൗ ഗന്തുഃ സർവേഷാം മദുപാസനം ॥ **13.43** ॥

ഇതി മാം യഃ സ്വധർമേണ ഭജേൻ നിത്യമനൻയഭാക് ।
സർവഭൂതേഷു മദ്ഭാവോ മദ്ഭക്തിം വിന്ദതേ ദൃഢാം ॥ **13.44** ॥

ഭക്ത്യോദ്ധവാനപായിൻയാ സർവലോകമഹേശ്വരം ।
സർവോത്പത്ത്യപ്യയം ബ്രഹ്മ കാരണം മോപയാതി സഃ ॥ **13.45** ॥

ഇതി സ്വധർമനിർണിക്ത സത്ത്വോ നിർജ്ഞാതമദ്ഗതിഃ ।
ജ്ഞാനവിജ്ഞാനസമ്പന്നോ നചിരാത് സമുപൈതി മാം ॥ **13.46** ॥

വർണാശ്രമവതാം ധർമ ഏഷ ആചാരലക്ഷണഃ ।
സ ഏവ മദ്ഭക്തിയുതോ നിഃശ്രേയസകരഃ പരഃ ॥ **13.47** ॥

ഏതത്തേഽഭിഹിതം സാധോ ഭവാൻ പൃച്ഛതി യച്ച മാം ।
യഥാ സ്വധർമസംയുക്തോ ഭക്തോ മാം സമിയാത് പരം ॥ **13.48** ॥

॥ ഇതി ഉദ്ധവഗീതാസു ത്രയോദശോഽധ്യായഃ സമാപ്തഃ ॥